

Obrazilna razvrstitev istopodstavnih poklicnih feminativov v izbranih južnoslovanskih jezikih

IRENA STRAMLJIČ BREZNIK

*Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160,
SI 2000 Maribor, irena.stramljic@um.si*

DOI: <https://doi.org/10.18690/scn.18.2.17-33.2025>

1.02 Pregledni znanstveni članek – 1.02 Review Article

V prispevku predstavljam sondažno primerjavo poklicnih feminativov v štirih južnoslovanskih jezikih: v slovenščini, hrvaščini, srbsščini in makedonščini. Izhodiščni jezik primerjave je slovenščina, zato sem paberkovalno zbrala 105 slovenskih feminativov, ki se večinsko nanašajo na poklicno dejavnost, in zanje v ustreznih spletno dostopnih slovarskih virih drugih jezikov poiskala istopodstavne ustreznice. Kot vir sem uporabili le spletno dostopne slovarske vire primerjanih jezikov. Čeprav se medsebojno razlikujejo po leksikografskem konceptu in obsegu, sem hkrati pridobila tudi sociolingvistični uvid o statusu in namenjeni pozornosti sistemskemu uslovarjanju ženskospolskih vzporednic v posameznem jeziku.

This paper presents a comparison of randomly selected samples of occupational feminatives in four South Slavic languages: Slovenian, Croatian, Serbian, and Macedonian. The starting point of the comparison was Slovenian, namely 104 randomly collected Slovenian feminatives, mostly referring to professional occupations. Equivalents of these feminatives, such with the same base, were sought for in relevant online dictionary resources also for the other three languages. The sources used were limited to online dictionary resources available for the languages in question. Although these sources differ in lexicographic concept and scope, we were also able to gain some sociolinguistic insight into the status and the level of attention given to the systematic lexicographic treatment of female-gendered equivalents in each language.

Ključne besede: besedotvorje, poklicni feminativi, obrazilna razvrstitev, slovenščina, hrvaščina, srbsščina, makedonščina

Key words: word formation, occupational feminatives, suffix classification, Slovenian, Croatian, Serbian, Macedonian

1 Uvod¹

V prispevku je predstavljena sondažna primerjava poklicnih feminativov v štirih južnoslovanskih jezikih: v slovenščini, hrvaščini, srbsčini in madeonščini. Dosledna uporaba ženskospolskih poklicnih vzporednic je danes vsaj v slovenščini zelo ustaljena, k čemur prispeva po eni strani uveljavljena jezikovna politika, zavzemajoča se za spolno nediskriminajočo rabo jezika z dosledno navedbo moške in ženske oblike poklica, kot jo je uveljavila *Standardna klasifikacija poklicev*, izpostavljena tudi v delu (Markežič, Stramljič Breznik 2020: 100–119). Po drugi strani pa sama narava slovenskega besedotvornega sistema omogoča relativno predvidljivo tvorbo omenjene skupine tvorjenk. Feminativom je namreč mogoče slediti v slovničnih popisih slovenskega jezika že od 16. stoletja do danes. Pri tem obrazilno kontinuiteto ohranjajo tri najtipičnejša priponska obrazila, predvsem *-ica* in *-(j)ka*, ki se jima z nekoliko manjšo pogostnostjo pridružuje še *-inja* (Markežič, Stramljič Breznik 2020a: 43–58; Markežič, Stramljič Breznik 2021).

2 O poklicnih feminativih in njihovi rabi v nekaterih južnoslovanskih jezikih

Z aktivnejšim vstopom žensk v javni in poklicni prostor se je število ženskospolskih poimenovanj v slovenščini izrazito povečalo. Nekateri novi primeri poimenovanj kažejo na uveljavljanje žensk v poklicih in drugih dejavnostih, ki so jih sprva po tradicionalni delitvi na ženska in moška dela opravljali le moški, npr. *bančnica*, *gospodarstvenica*, *računalničarka*, *vinogradnica*. Med področja, kjer je bila zastopanost žensk nizka in ki so veljala za izrazito moško domeno, uvrščamo menedžment, znanost, gradbeništvo, politiko, policijo in vojsko. Nova poimenovanja pa kažejo vse opaznejšo vlogo žensk prav na teh področjih: v menedžmentu (*menedžerka*), politiki (*centristka*, *kongresnica*, *parlamentarka*), policiji (*kriminalistka*) in vojski (*častnica*, *poročnica*, *vojakinja*). Ženske se uveljavljajo kot strokovnjakinje na različnih področjih (*akcentologinja*, *imenoslovka*, *kamermanka*, *krasoslovka*, *pulmologinja*, *slovenistka*, *tiktokerka*), pogosto zavzemajo vodilne položaje v različnih institucijah (*dekanka*, *rektorica*) (Stramljič Breznik, Markežič 2023: 29–45).

Odprtost za uporabo feminativov, kot kažejo raziskave nekaterih avtorjev, pa ni samoumevna za vse južnoslovanske jezike.

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* (2020–2025); vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

V samo izhodišče velja postaviti raziskave Boža Čorića, ki je znaten del svoje raziskovalne pozornosti namenil prav mocijski tvorbi v srbskem jeziku (Čorić 1982, 2008: 197–201, 202–208) ter tako usmeril pozornost na besedotvorno in pomensko zanimivo skupino izpeljank, ki je tvorbeno usistemljena v vseh slovanskih jezikih, a v njihovih jezikovnih praksah različno sprejeta.

V monografiji *Mocijski sufiksi u srpskohrvatskom jeziku* (Čorić 1982) je imenska mocija definirana kot sposobnost jezika, da s pomočjo obrazil ustvari poimenovanja oseb ženskega spola h korelativnim oblikam moškega spola, pri čemer ne pride do kategorialnih sprememb, saj iz samostalnika nastane nov samostalnik. Feminativ je v odnosu do moškega korelativa, ki je motivirajoča beseda, njegova izpeljanka ali iz njega motivirana beseda. Tvorbeni odnos se realizira na dva načina (Čorić 1982: 7–9), in sicer z (a) integralno tvorbo, pri kateri je v feminativu zajeta celotna moška oblika, npr. *bogat-aš – bogataš-ica*, ali (b) supletivno tvorbo, pri kateri moška oblika izgubi svoj sufiks, na njegovo mesto pa se doda ženskospolski, npr. *star-ac – star-ica*. Sufiks za tvorbo feminativa tvorbeno osnovo samo modificira po spolu, medtem ko osnovni pomen ostaja nespremenjen (*kopač-ica = kopač + znak ženskega spola*).

Iz njegovih navedenih teoretičnih postavk izhaja, da je v primeru obstoja moško-ženske parne oblike vselej smiselno govoriti o modifikacijski tvorbi, in to ne glede na integralni ali supletivni tvorbeni način feminativov. Feminativna obrazila imajo specifično tvorbeno-morfološko vlogo, feminativi pa tesno semantično zvezo z moškospolskimi korelativi.

K svojemu lingvističnemu razumevanju feminativov se je znova povrnil ob novejših sociolingvističnih razpravah (Čorić 2008:197–201), v katerih je bila generična vloga moškega spola, nanašajoča se tako na ženske kot moške, zlasti pri poklicih in nazivih, interpretirana kot odraz jezikovnega seksizma in družbene diskriminacije žensk.

Ponovno je pojasnil, da pri poklicih ali nazivih motivacijska smer ženskih oblik vodi od poimenovanja za osebo na splošno (moško in žensko) k poimenovanju s pomenom oseba ženskega spola (*docent → docentkinja*). Zato je v javnem diskurzu zagovarjal tri možne rabe: (a) uporabo poimenovanj moškega spola kot nevtralizacijske oblike (*docent, urednik*); (b) uporabo feminativa, ki eksplicitno kaže na ženski spol (*docentkinja, urednica*), in (c) analitično, opisno obliko (*žena guverner, žena dobitnik*). S primeri konkretnih rab v časopisu pa je posebej izpostavil dvoumja in nejasnosti, ki jih lahko sproža nespretna raba opisnih oblik.

Kot odličen poznavalec samostalniške mocijske tvorbe (Čorić 2008: 202–208) je izpostavil nekaj tehtnih razlogov, zakaj feminativna oblika ni vselej mogoča ali najboljša izbira. Med vzroki so pogosto: (1) Leksikalizacija generične moške oblike, ki izhaja iz pomenske asimetrije moško-ženskega para, zaradi česar nista zamenljiva v vseh kontekstih, npr.

sekretar – *sekretarica* nista zamenljiva v poslovni hierarhiji (npr. *sekretar univerziteta*). (2) Semantični obseg generične oblike: moška oblika vključuje osebe moškega in ženskega spola, ženska oblika le ženske (*izbor za najboljeg glumca* proti *izbor za najbolju glumicu*). (3) Izgovorna podoba feminativa, npr. v primeru ženskih oblik k moškim oblikam na *-log* (*psihološkinja*, *psihologinja* in *psihologica*), neobičajna kombinacija obrazil (*bor-ac* – *bor-kinja*) ali težak izgovor (*arhitektkinja*). (4) Pojav homonimije, ki jo avtor ponazori na primeru *trener* – *trenerka* ‘ženska oseba’ ali ‘športno oblačilo’, *prometnik* – *prometnica* ‘ženska oseba’ ali ‘prometno pomembnejša cesta’. (5) Dvojna pomenskost feminativa glede na družbeno vlogo ženske, npr. *ministarka* nekoč ‘ministrova žena’, danes ‘ženska, ki je nosilka ministrske funkcije’. (6) Neekonomična dosledna uporaba obeh oblik (*Veče bira dekana/dekanicu* i *prodekane/prodekanice*), čeprav se v tekstih in obrazcih predlaga tudi krajša oblika (*dekan/ka*, *dekan/ica*).

Čorić ugotavlja, da je v sodobnem srbskem jeziku mogoče zaznati tendenco, da se raba feminativov širi zaradi povečane družbene vloge žensk. Vztrajanje na dosledni uporabi ženskih oblik, tudi ko v korist temu ne govorijo predstavljeni primeri, pa pomeni spregled, da je moška slovnična oblika spolsko nezaznamovana v vlogi poimenovanja naziva, poklica ali dejavnosti, katerih nosilci so lahko osebe moškega ali ženskega spola.

Milena Burić (2021: 197–214), ki se je ukvarjala z lingvistično utemeljenostjo rabe feminativov z obrazilom *-kinja*, je v uvodu opozorila, da pogosto zaradi družbeno-kulturnih, še posebej pa političnih okoliščin, občasno prihaja do polarizacije mnenj glede uporabe ženskih poklicnih oblik v črnogorskem jeziku. Na eni strani prevladuje mnenje, da sta npr. obliki kot *psiholog*, *docent* zadostni, ker sta spolno nevtralni in opravljata generično vlogo, saj označujeta tako moške kot ženske osebe. Po drugi pa se izogibanje ženskim oblikam (*psihološkinja*, *docentkinja*) ocenjuje kot verbalni seksizem in jezikovna diskriminacija, ki delata žensko v družbi nevidno. Pri tem se sklicuje tudi na hrvaško jezikoslovko Eugenijo Barić, ki meni, da je v splošni in nevtralni rabi (razpisi, obrazci) moška poklicna oblika utemeljena kot sredstvo jezikovne ekonomije, a v konkretni, praktični rabi je treba uporabljati žensko obliko (Burić 2021: 198–200).

Sazdov (2017: 55–64) v primerjalni študiji feminativov v makedonskem in črnogorskem jeziku izhaja iz tradicionalne besedotvorne delitve žensko-spolskih oblik, ki so posledice bioloških specifičnosti žensk (mak. *доулка*; črnogor. *djevuqa*) in so zato mutacijske tvorjenke iz glagolov, samostalnikov ali pridevnikov. Na drugi strani pa kot modifikacijske tvorjenke nastopajo feminativi, ki so nastali iz istokorenske moške oblike z ustreznimi žensko-spolskimi obrazili (npr. mak. *conpyz* : *conpyza*; črnogor. *афористичар* : *афористичарка*). Pri tem izpostavlja, da je v makedonščini za tvorbo feminativov najproduktivnejše obrazilo *-ka*, medtem ko so v črnogorskem

jeziku kar tri: *-ka*, *-kinja* in *-ica*. Zastopanost feminativov v makedonskem pravopisu iz leta 1999 namreč potrjuje kar 1150 feminativov na *-ka*, 245 na *-ica* in samo dva feminativa z obrazilom *-inja*. V črnogorskem pravopisu iz leta 2010 so feminativi nekoliko bolj enakovredno razpršeni s tremi obrazili, in sicer 255 feminativov je s *-ka*, 185 s *-kinja* in 160 z obrazilom *-ica*. Po avtorjevi navedbi naj bi prevladujoča tvorba feminativov z obrazilom *-ka* vodila do morfonoloških ovir pri izpeljavi nekaterih feminativnih oblik v makedonščini, zlasti pri moških podstavah na *-g* (*биолог*), ki sprožajo neobičajne soglasniške premene (*биолошка*), čemur se v črnogorskem jeziku izognejo z obrazilom *-kinja* (*биолошкиња*). Taka oblika namreč pri določenih primerih v makedonščini (*стоматолог* : **стоматолошка*) sovpada s pridevniško formo (**стоматолошка* : *стоматолошка ординација*). Avtorjevo mnenje je, da ne gre za relevanten jezikoslovni argument, saj je podobna homonimija oblik prisotna tudi pri drugih tipih sicer ustaljene tvorbe v makedonskem jeziku (*бездомничка* : *бездомничка судбина*). Kljub temu Sazdov predlaga v teh primerih novo tvorbo z *-inka* (*биологинка*).

V makedonščini je v nekaterih primerih neustaljena tudi tvorba feminativov iz moških oblik na *-ec* (*борец*, čeprav *соборец* u *соборка*). Še posebej pa pri takih dvojnicah, ko je prednostna tvorjenka na *-ač* (*стрелач* (PMJ: *стрелач в. стрелец*)), se feminativ tvori le iz te oblike (*стрелачка*).

Kratek oris feminizacije srbskega in drugih slovanskih jezikov prinaša tudi prispevek avtorjev Dragičević in Utvić (2019: 187–200), ki sta s korpusno metodo raziskala povečano rabo feminativov z obrazilom *-(k)inja* v srbskem jeziku. Navajata ugotovitve Piperja iz leta 2016, ki povečano rabo feminativov povezuje s spremembo položaja žensk, ki so po svetu v večini doživele družbeno, pravno in v mnogočem tudi realno enakopravnost, o čemer so brez težnje po politiziranju pisali nekateri jezikoslovci že v 50. in 70. letih preteklega stoletja. Šele v novejših časih to postaja predmet politizacije in dihotomije med zagovorniki in nasprotniki feminizacije. Vpliv ideologije na slovnico pa je, po ocenah omenjenega avtorja, vedno nevaren. Normativna gramatika tako ne sme niti vplivati na gramatikalizacijo feminativov niti jim preprečevati vstopa iz pogovorne rabe v pisni jezik in druge knjižne zvrsti jezika. Dejansko je feminizacijo treba umestiti v širši sociološki kontekst kot odraz globalnega procesa z jasno politično konotacijo, ki prepozna ženske kot večinski del volilnega telesa. Tako politično motivirana slovnicična tvorba novih ženskih oblik pa je demagoška in cenena, saj se v jeziku potrebne besede oblikujejo po naravni poti, podobno kot so nastali nekateri v srbskem jeziku že ustaljeni feminativi, npr. *učiteljica*, *profesorka*, *doktorka* ipd.

V srbsčini obstajajo tudi zagovorniki nasprotnega pristopa, saj avtorja navajata delo iz leta 2009 *Rod i jezik* skupine avtoric, ki menijo, da ustvarjanje feminativov predstavlja jezikovno kreativnost in med drugim predlagajo, da je treba dosledno uporabljati ženske oblike za poklice in nazive. Predstavile

so tudi register feminativov, potrjenih v začetku 21. stoletja v feministični ali strokovni literaturi, v konverzaciji, medijih ipd., ter jih delile na več skupin: (1) poklicni feminativi in poimenovanja funkcij (*lingvistkinja*, *rektorka*); (2) poimenovanje žensk po nazivu moža (*baronesa*); (3) poimenovanja žensk, ki so samostojne nosilke funkcije (*poslanica*); (4) poimenovanja za pripadnice skupin (*feministkinja*); (5) poimenovanje po načinu življenja (*prosjakinja*), ukvarjanju s čim (*golubarka*), boleznimi, značilnostmi ali socialnem statusu (*dijabetičarka*, *alkoholičarka*, *bogatašinja*).

3 Metodologija

Izhodiščni jezik primerjave je slovenščina, zato sem paberkovalno zbrala 105 slovenskih feminativov,² ki se večinsko nanašajo na poklicno dejavnost. Izbor te podskupine feminativov je bil premišljen, saj so poklici širše primerljiva kategorija, upošteva dejstvo, da obrazilno razvrstitev lahko primerjamo samo pri istopodstavnih tvorjenkah v vseh štirih jezikih.

Za slovenščino in primerjane jezike sem izpisovala ustrezne ženskospolske oblike iz naslednjih slovarjev. Glavni vir za slovenščino je bil *SSKJ2*, ki obsega 112 000 iztočnic, za hrvaščino je bil uporabljen *Hrvatski školski rječnik* s 30 000 iztočnicami; za srbsščino enozvezkovni *Rečnik srpskog jezika*, *Matica srpska* (2011) z okrog 85 000 iztočnicami³ in za makedonščino *Digitalen rečnik na makedonskiot jazik oz. Tolkoven rečnik na makedonskiot jazik* s približno 100 000 iztočnicami, dodatno pa še iz prve knjige najnovejšega *Pravopisno-nomativnega rečnika na makedonskiot standarden jazik*.⁴

Pri opravljeni raziskavi⁵ se zavedamo nekaj omejitev, zaradi katerih ugotovitve niso absolutne, vendar dovolj dobro nakazujejo tako podobnosti kot razlike med obrazilnimi značilnostmi istopodstavnih feminativov v obravnavanih jezikih.

² Vštete so možne dvojnice, npr. *agentinja/agentka*.

³ Zaradi čim večje primerljivosti med jeziki so bili dodatno upoštevani še viri: hrWaC (Croatian Web): <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=hrwac>, CLAS-SLA-web.sr (Serbian Web): https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=classlaweb_sr in CLASSLA-web.mk (Macedonian Web): https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=classlaweb_mk. Za pomoč se zahvaljujem Gjoku Nikolovskemu.

⁴ Za dopolnitev primerov iz spletno dostopne verzije slovarja *Tolkoven rečnik na makedonskiot jazik* in *Pravopisno-nomativnega rečnika na makedonskiot standarden jazik*, ki obstaja v knjižni obliki, se najlepše zahvaljujem Lidiji Arizankovski.

⁵ Osnovno gradivo iz slovarjev je bilo izpisano v letu 2023, izsledki pa predstavljeni v obliki predavanja na poletni šoli *Slovenščina na prvi pogled*, ki ga je organiziral Oddelek za slovanske jezike Filozofske fakultete v Mariboru. V prispevku je slovsko gradivo dodatno dopolnjeno.

Prva omejitev izhaja iz dejstva, da gre za naključen izbor 105 slovenskih feminativov,⁶ ki je temeljil na predpostavki, da so izbrane ženskospolske poklicne oblike verjetne tudi v preostalih treh jezikih.

Druga omejitev izhaja iz obsega spletno dostopnih slovarskih virov za posamezni jezik, saj so si po obsegu iztočnic dokaj različni. To ima lahko za posledico, da slovar glede na obseg ali koncept ne vključuje ženskih vzporednih poklicnih oblik, čeprav to ne pomeni, da v rabi niso potrjene. Kot primer navajamo *Rečnik srpskog jezika* (2011), ki ima iztočnice *veterina*, *veterinar*, *veterinarski*, *veterinarstvo*, ne pa tudi feminativa.⁷

Tretja omejitev upošteva možnost, da je bila pri iskanju ustreznih za vse jezike lahko katera od oblik tudi prezrta, saj gre za slovarske vire, ki uporabljajo različno, tj. latinično ali cirilično pisavo.

4 Izbrani slovenski poklicni feminativi in njihove vzporednice v hrvaščini, srbščini in makedonščini

Preglednica 1: Feminativi v štirih južnoslovanskih jezikih

Slovenščina	Hrvaščina	Srbščina	Makedonščina
advokat-ka ⁸ advokat-inja	advokat-ica	адвокат-ица	адвокат-ка
administrator-ka	administrator-ica	администратор-ка	администратор-ка
agent-ka agent-inja	agent-ica agent-kinja	агент-ица	агент-ка
arhitekt-ka	arhitekt-ica	архитект-киња	архитект-ка
artist-ka	artist-kinja	артист-ка	артист-ка
analist-ka	analist-kinja	аналист-ка	аналитичар-ка
animator-ka	animator-ica	аниматор-ка	аниматор-ка
asistent-ka	asistent-ica	асистент-киња	асистент-ка
astronavt-ka	astronavt-kinja	астронаут-киња	астронаут-ка
atlet-inja atlet-ka	atletičar-ka	атлетичар-ка	атлетичар-ка
bibliotekar-ka	bibliotekar-ica	библиотекар-ица (библиотекар-ка) ⁹	библиотекар-ка
biolog-inja	biolog-inja	биолог-иња	биолог-инка
blagajničar-ka	blahajni-čarka	благајн-ица 2.	благајн-ичка
bolničar-ka	bolničar-ka	болничар-ка	болничар-ка
čistil-ka	čistač-ica	чистач-ица	чистач-ка

⁶ Upošteevane so tudi dvojnice.

⁷ Dodatno sta bila gradivno upoštevana še članka Dragićević, Utvić (2019) in Burić (2021).

⁸ Pri variantah je najprej zapisana nadrejena oblika.

⁹ Iz slovarskega zapisa je razvidno, da je prednostna prva oblika.

deklamator-ka	deklamator-ica	декламатор-ка	декламатор-ка
dekorater-ka	dekorater-ka	декоратер-ка	декоратер-ка
demonstrator-ka	demonstrator-ica	демонстратор-ка	демонстратор-ка
detektiv-ka	detektiv-ka	детектив-ка	детектив-ка
direktor-ica	direktor-ica	директор-ица (директор-ка)	директор-ка
doktor-ica	doktor-ica	доктор-ица (доктор-ка)	доктор-ка
dramatič-arka ¹⁰	dramatičar-ka	драматичар-ка	драматичар-ка
ekonomist-ka	ekonomist-ica	экономист-кнѣа	экономист-ка
farmacevt-ka	farmaceut-kinja farmaceut-ica	фармацеут-киѣа	фармацевт-ка
filozof-inja	filozof-kinja	философ-киѣа	философ-ка
fizičar-ka	fizičar-ka	физичар-ка	физичар-ка
fizioterapevt-ka	fizioterapeut-kinja	физиотерапевт-киѣа	физиотерапевт-ка
fotograf-inja fotograf-ka	fotograf-kinja	фотограф-киѣа	фотограф-ка
garderober-ka	garderobijer-ka	гардеробер-ка (гардеробар-ка)	гардеробер-ка
graditelj-ica	graditelj-ica	градитель-ка (градитель-ица)	градитель-ка
geodet-inja	geodet-kinja	геодет-киѣа	геодет-ка
higienič-arka	higijeničar-ka	хигиеничар-ка	хигиеничар-ка
improvizator-ka	improvizator-ica	импровизатор-ка	импровизатор-ка
informatič-arka	informatičar-ka	информатичар-ка	информатичар-ка
informator-ka	informator-ica	информатор-ка	информатор-ка
inšpektor-ica	inspektor-ica	инспектор-ка (инспектор-ица)	инспектор-ка
inštruktor-ica	instruktor-ica	instruktor-ica instruktor-ka	инструктор-ка
izvršitelj-ica	izvršitelj-ica	izvršitelj-ica izvršitelj-ka	извршител-ка
karikaturist-ka	karikaturist-ica	karikaturist-kinja	карикатурист-ка
keramičar-ka	keramičar-ka	керамичар-ка	керамичар-ка
kmet-ica	kmet-ica	кмет-ица	кмет-ица
komercialist-ka	komercijalist-ka komercijalist-ica	комерцијалист-киѣа in комерцијал-ка ¹¹	комерцијалист-ка
komič-arka	komičar-ka	комичар-ка	комичар-ка
koordinator-ka koordinator-ica	koordinator-ica	koordinator-ka koordinator-ica	координатор-ка
koreograf-inja	koreograf-kinja	кореограф-киѣа	кореограф-ка
kozmetičar-ka	kozmetičar-ka	козметичар-ка	козметичар-ка

¹⁰ Posplošeno obrazilo *-arka* smo označili v slovenskih primerih, ko ni slovsko potrjene moškospolske oblike na *-ar* (**dramatičar* : *dramatik* – *darmatič-arka*).

¹¹ Iz slovarskega zapisa je razvidno, da sta dvojnici enakovredni.

kurir-ka	kurir-ka	курир-ка	курир-ка
laborant-ka	laborant-ica	лаборант-киња (лаборант-ица)	лаборант-ка
lektor-ica	lektor-ica	лектор-ка (лектор-ица)	лектор-ка
maser-ka	maser-ka	масер-ка	масер-ка
matematičar-ka ¹²	matematičar-ka	математичар-ка	математичар-ка
menadžer-ka	menadžer-ica	менаџер-ка	менаџер-ка
mesar-ka	mesar-ica	месар-ица	месар-ка
misijonar-ka	misionar-ka	misionar-ka	мисионер-ка
ministr-ica	ministr-ica	министар-ка	министер-ка
mlekar-ica ¹³	mljekar-ica	млекар-ица	млекар-ка
maneken-ka	maneken-ka	манекен-ка	манекен-ка
moderator-ka	moderator-ica	moderator-ка	модератор-ка
modist-ka	modist-ica	модист-киња	модист-ка
nadzorn-ica	nadzorn-ica	надзорн-ица	надзорн-ичка
notar-ka	notar-ica	/	нотар-ка
novinar-ka	novinar-ka	новинар-ка	новинар-ка
okulist-ka	okulist-ica okulist-kinja	окулист-киња	окулист-ка
organizator-ka organizator-ica	organizator-ica	организатор-ка	организатор-ка
pek-inja	pekar-ica	пекар-ка (пекар-ица)	пекар-ка
pletil-ja pletil-ka	pletil-ja	плетач-ица	плетач-ка
plesal-ka	plesač-ica	плесач-ица	/
pogrebni-ica	pogrebni-ica	/	/
policist-ka pog. policaj-ka	policaj-ka	полицај-ка	полицај-ка
politič-arka	političar-ka	политичар-ка	политичар-ка
pravn-ica	pravn-ica	правн-ица	правн-ичка
predavatelj-ica	predavač-ica	предавач-ица	/
predsedn-ica	predsjedn-ica	председн-ица	претседател-ка
prostitut-ka	prostitut-ka	проститут-ка	проститут-ка
referent-ka	referent-ica	референт-киња	референт-ка
režiser-ka	režiser-ka	режисер-ка	режисер-ка
ribič-ka	ribar-ica	рибар-ка	рибар-ка
sekretar-ka	sekretar-ica	секретар-ка	секретар-ка
skladatelj-ica	skladatelj-ica	/	/
sobar-ica	sobar-ica	собар-ица	собар-ка
svetn-ica	svet-ica	свет-ица	свет-ица
študent-ka	student-ica	студент-киња студент-ица	студент-ка
tajn-ica	tajn-ica	тајн-ица	/

¹² Nadrejena sinonima k *matematičar* sta v SP 2001 *matematik* in *matematikar*.

¹³ Feminativ k iztočnici *mlekar*^d 'moški, ki razvaja mleko'.

tehnolog-inja	tehnolog-ica	/	/
telefonist-ka	telefonist-ica	телефонист-киња (телефонист-ица)	телефонист-ка
tesar-ka	tesar-ica	/	/
trener-ka	trener-ica	трениер-ка (трениерица)	трениер-ка
učitelj-ica	učitelj-ica	учитељ-ица	учител-ка
umetn-ica	umjetn-ica	уметн-ица	уметн-ица уметн-ичка
upravitelj-ica	upravitelj-ica	управитељ-ица управитељ-ка	управител-ка
uredn-ica	uredn-ica	уредн-ица	/
urbanist-ka	urbanist-ica urbanist-inja	/	урбанист-ка
veleposlan-ica	veleposlan-ica	/	/
veterinar-ka	veterinar-ka	ветеринар-ка	ветеринар-ка
vinar-ka	vinar-ica	/	винар-ка
vozn-ica	vozač-ica	возач-ица	возач-ка
zastopn-ica	zastupn-ica	заступн-ица	застапн-ица застапн-ичка
zidar-ka	zidar-ica	зидар-ка зидар-ица	зидар-ка

5 Prevladujoča obrazila v posameznih jezikih

Iz preglednice 2 je razvidno, da je *-(ar)ka* kot najpogostejše obrazilo feminativov zastopano v slovenščini, srbsščini in makedonščini, medtem ko je v hrvaščini prevladujoče *-ica*.

Drugo najpogostejše je v omenjenih treh jezikih *-ica*, a v hrvaščini je to *-ka*. Tretje najpogostejše je v slovenščini in hrvaščini *-inja*, v srbsščini to mesto zaseda obrazilo *-kinja*. Specifični sta v makedonščini obrazili *-ička* in *-inka*.¹⁴

Preglednica 2: Število tvorjenk s posameznimi feminativnimi obrazili po posameznih jezikih¹⁵

	-(ar)ka	-ica	-inja	-ja	-kinja	-ička	-čarka	-inka
Slovenščina (106)	66	30	9	1	0	0	0	0
Hrvaščina (100)	19	48	2	1	0	0	1	0
Srbsščina (108)	38	30	1	0	14	0	0	0
Makedonščina (56)	51	2		0	0	3	0	1

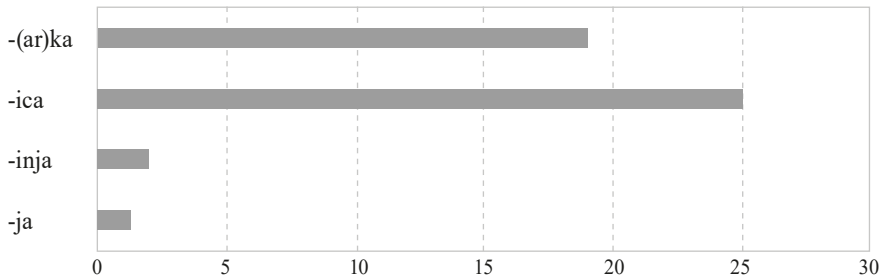
¹⁴ Primer *биолог-инка* dopolnil G. N.

¹⁵ V grafih je predstavljeno število tvorjenk.

6 Primerjava poklicnih feminativnih tvorjenk med jeziki

6.1 Primerjava slovenščine s hrvaščino

Za vse slovenske feminative so bili najdeni tudi ustrezni feminativi v hrvaščini.¹⁶ Obrazilno enakih je skupno 55, in sicer prevladujejo tvorjenke z *-ica* (28), *-(ar)ka* (23), *-inja* (3) in *-ja* (1).

Graf 1: Število obrazilno enakih tvorjenk v slovenščini in hrvaščini

Nekaj obrazilno skupnih tvorjenk, npr.: *članica*, *direktorica*, *doktorica*, *graditeljica*, *in(š/s)truktorica*, *lektorica*, *učiteljica*, *misi(j)onarka*, *režiserka*, *veterinarka*, *biologinja*, *tehnologinja*, *pletilja*.

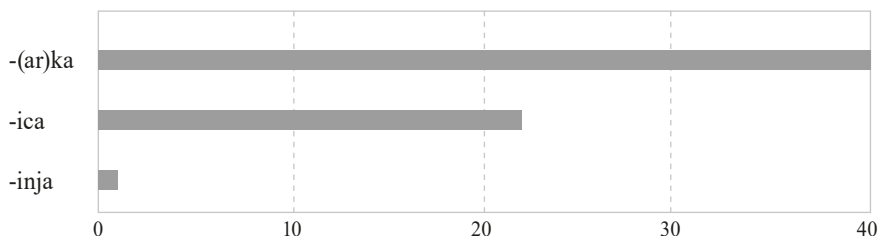
Obrazilno različne so npr.: *advokatka* – *advokatica*, *arhitektka* – *arhitektica*, *mesarka* – *mesarica*, *študentka* – *studentica*, *telefonistka* – *telefonistica*, *zidarka* – *zidarica*.

6.2 Primerjava slovenščine s srbsščino

Brez vzporednic v srbskem jeziku so ostali slovenski feminativi *notarka*, *pogrebница*, *skladateljica*, *tehnologinja*, *tesarka*, *urbanistka*, *veleposlanica* in *vinarka*. Zelo verjetno zaradi že v izhodišču drugopodstavnih moških oblik, npr. *skladatelj* – *комнозумоп*.

V obeh jezikih je obrazilno enakih 63 feminativov. Najpogostejša prekrivna obrazila so: *-(ar)ka* (40), *-ica* (22) in *-inja* (1).

¹⁶ Kot istopodstavni so upoštevani tudi primeri, npr. *čistilka* – *čistačica*, *plesalka* – *plesačica*, *predavateljica* – *predavačica*, *voznica* – *vozačica*, čeprav je moškospol-ska podstava feminativa v hrvaščini tvorjena z *-ač* oz. *-ar*, vendar so jim skupni izhodiščni glagoli *čistiti*, *plesati*, *predavati* in *voziti*. Enako načelo je uporabljeno tudi pri sledečih primerjavah med jeziki.

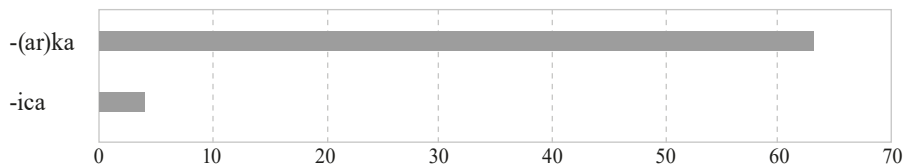

Graf 2: Število obrazilno enakih tvorjenk v slovenščini in srbščini

Med obrazilno skupnimi feminativimi izpostavljamo, npr.: *animatorka*,¹⁷ *kmetica*, *kurirka*, *maserka*, *nadzornica*, *pravnica* idr. Med obrazilno različnimi pa, npr.: *agentka*, *agentinja* – *agentica*, *arhitektka* – *arhitektkinja*, *čistilka* – *čistačica*, *ekonomistka* – *ekonomistkinja*, *plesalka* – *plesačica*, *ministrica* – *ministarka*.

6.3 Primerjava slovenščine z makedonščino

V makedonščini nismo našli vzporednic za naslednje slovenske feminative: *plesalka*, *pogrebница*, *predavateljica*, *skladateljica*, *tajnica*, *tehnologinja*, *tesarka*, *urednica* in *veleposlanica*. Obrazilno prekrivnih feminativov je 67, največ z *-(ar)ka* (63) in *-ica* (4).

Graf 3: Število obrazilno enakih tvorjenk v slovenščini in makedonščini

Nekaj primerov obrazilno enakih: *advokatka*, *bibliotekarka*, *ekonomistka*, *laborantka*.

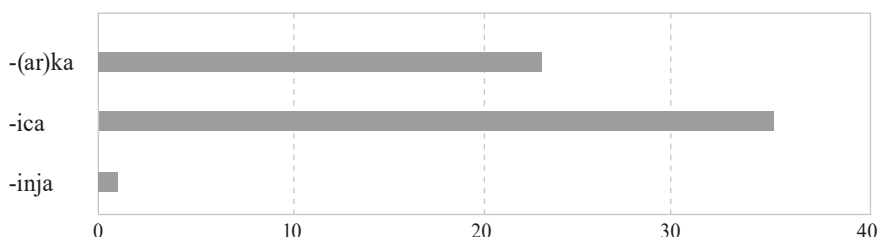
Med obrazilno različnima navajamo, npr. *biologinja* – *biologinka*, *blagajničarka* – *blagajnička*, *doktorica* – *doktorka*, *učiteljica* – *učiteljka*, *voznica* – *vozačka*.

¹⁷ Primeri so tokrat zapisani v latinici.

6.4 Primerjava hrvaščine in srbščine

Ob zavedanju, da je izhodiščni jezik primerjave slovenščina, je mogoče opazovati, koliko istopodstavnih tvorjenk iz danega slovenskega nabora je presečnih v obeh drugih primerjanih jezikih. Pri tem pa izsledkov take primerjave ni mogoče posplošiti kot dejanske slike obrazilnih razmerij med jezikoma.

Prekrivnih, upošteva je tudi variante v enem ali drugem jeziku, je skupno 59 tvorjenk, od tega z *-ica* 35, z *-(ar)ka* 23 in 1 z *-inja*.

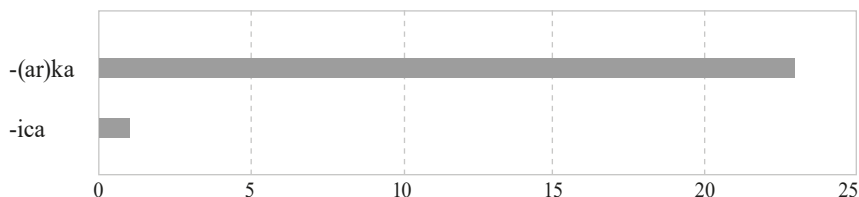
Graf 4: Število obrazilno enakih tvorjenk v hrvaščini in srbščini

Med obrazilno skupnimi lahko izpostavimo, npr. *predavačica*, *sobarica*, *vozačica*; med obrazilno različnimi pa nekaj naslednjih izbranih primerov: *ekonomistica* – *ekonomistkinja*, *lektorica* – *lektorka*, *modistica* – *modistkinja*, *sekretarica* – *sekretarka*.

6.5 Primerjava hrvaščine in makedonščine

V makedonščini niso potrjeni naslednji feminativi iz hrvaščine: *plesačica*, *pogrebница*, *predavačica*, *skladateljica*, *tajnica*, *tehnologica*, *tesarica*, *urednica* in *veleposlanica*. Morda je mogoče razlog iskati v drugopodstavnih vzporednih leksemih v makedonskem jeziku, npr. za *tajnica* – *sekretarica*.

Najpogosteje gre za obrazilno prekrivnost med jezikoma pri obrazilu *-(ar)ka*, in to v 23 primerih ter v enem primeru z *-ica* (*kmetica*).

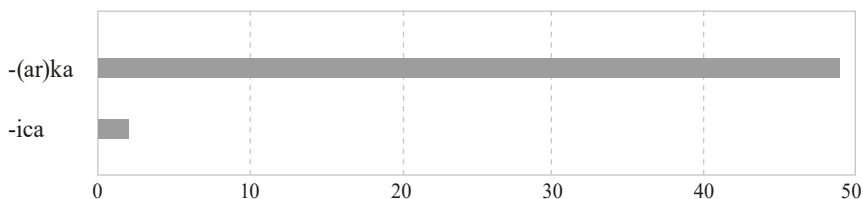
Graf 5: Število obrazilno enakih tvorjenk v hrvaščini in makedonščini

Obrazilno skupne so, npr.: *fizičarka*, *higieničarka*, *informatičarka*, *komičarka*, *novinarka*, *zastapnica*, poleg *zastapnička*. Med različnimi pa, npr.: *graditeljica* – *graditeljka*, *instruktorica* – *instruktorka*, *lektorica* – *lektorka*, *mljekarica* – *mlekarka*, *nadzornica* – *nadzornička*, *trenerica* – *trenerka*, *upraviteljica* – *upraviteljka*.

6.5 Primerjava srbsčine in makedonščine

V makedonščini ni vzporednic za naslednje feminative iz srbsčine: *plesačica*, *predavačica*, *tajnica*, *urednica* in obratno, makedonske ženske oblike *notarka*, *urbanistka* in *vinarka* niso potrjene v srbsčini.

Pričakovana največja prekrivnost je pri obrazilu *-arka* (49 primerov), pri obrazilu *-ica* pa sta taka feminativa dva (*kmetica*, *svetica*).

Graf 6: Število obrazilno enakih tvorjenk v srbsčini in makedonščini

Skupni feminativ so, npr.: *administratorka*, *deklamatorka*, *dekoraterka*, *garderoberka*, *minist(e/a)rka*. Med različnoobrazilnimi pa lahko izpostavimo, npr.: *farmaceutkinja* – *farmaceutka*, *filozofkinja* – *filozofka*, *geodetkinja* – *geodetka*, *pravnica* – *pravnička*, *sobarica* – *sobarka*, *vozačica* – *vozačka*.

6.6 Istopodstavni poklicni feminativi v vseh štirih jezikih

V preglednici 1 je primerljivost ženskospolskih tvorjenk med jeziki dovolj pregledno predstavljena, zato v nadaljevanju izpostavljamo le nekaj istopodstavnih, a ne nujno tudi istoobrazilnih primerov v zaporedju slovenščina, hrvaščina, srbsčina in makedonščina z upoštevanimi variantami: *administrator-ka* – *administrator-ica* – *администратор-ка* – *администратор-ка*; *bibliotekar-ka* – *bibliotekar-ica* – *библиотекар-ица* (*библиотекар-ка*) – *библиотекар-ка*; *ekonomist-ka* – *ekonomist-ica* – *економист-кнџа* – *економист-ка*; *graditelj-ica* – *graditelj-ica* – *градитељ-ка* (*градитељ-ица*) – *градител-ка*; *inšpektor-ica* – *inšpektor-ica* – *инспектор-ка* (*инспектор-ица*) – *инспектор-ка*; *keramičar-ka* – *keramičar-ka* – *керамичар-ка* – *керамичар-ка*; *lektor-ica* – *lektor-ica*

– лектор-ка (лектор-ица) – лектор-ка; maser-ka – maser-ka – масер-ка – масер-ка; matematičar-ka – matematičar-ka – математичар-ка – математичар-ка; mesar-ka – mesar-ica – месар-ица – месар-ка; ministr-ica – ministr-ica – министар-ка – министер-ка; modist-ka – modist-ica – модист-киња – модист-ка; nadzorn-ica – nadzorn-ica – надзорн-ица – надзорн-ичка; novinar-ka – novinar-ka – новинар-ка – новинар-ка; organizator-ka/organizator-ica – organizator-ica – организатор-ка – организатор-ка; policist-ka/ pog. policaj-ka – policaj-ka – полицај-ка – полицај-ка; politič-arka – političar-ka – политичар-ка – политичар-ка; prostitut-ka – prostitut-ka – проститут-ка – проститут-ка; študent-ka – student-ica – студент-киња /студент-ица – студент-ка; trener-ka – trener-ica – тренер-ка (тренирица) – тренер-ка; učitelj-ica – učitelj-ica – учитељ-ица – учител-ка; vozn-ica – vozač-ica – возач-ица – возач-ка; zastopn-ica – zastupn-ica – заступн-ица – заступн-ица / заступн-ичка.

7 Sklep

V slovenščini naključno izbranih 105 feminativov z obrazilnimi variantami sem primerjala z istopodstavnimi v hrvaščini, srbsčini in makedonščini. Upoštevajoč več omejitev, med katerimi sta lahko tudi leksikografski koncept, čas nastanka in obseg uporabljenih slovarjev, podajamo naslednje ugotovitve.

Delež slovarsko potrjenih istopodstavnih poklicnih feminativov v vseh štirih jezikih je 81-odstoten, le-ti pa niso nujno tudi obrazilno prekrivni, kar je odvisno od tipične obrazilne distribucije ženskospolskih oblik v posameznem jeziku.

V slovenščini je več kot tri četrtine izbranih feminativnih tvorjenk nastalo z obraziloma *-(ar)ka* (62,4 %) ¹⁸ in *-ica* (28,3 %), z minimalnima deležema sta zastopani obrazili *-inja* (8,4 %) in *-ja* (0,9 %). V hrvaščini si deleži po obrazilih sledijo v naslednjem zaporedju: *-ica* (64 %), *-(ar)ka* (24 %), *-kinja* (10 %) in *-ja* (1,4 %). V srbskem jeziku je prevladujoče obrazilo *-(ar)ka* (48,2 %), sledijo *-ica* (34,3 %), *-kinja* (16,9 %) in *-inja* (0,9 %). V makedonščini je praktično najproduktivnejše obrazilo *-(ar)ka* (87,6 %), redkejša pa so obrazila *-ička* (5,4 %), *-ica* (4,5 %) ter *-inka* (1,1 %).

Predstavljena sondažna raziskava je koristna, ker izpostavlja nekatere elemente primerjave, ki bi jim bilo treba posvetiti večjo pozornost. V konkretnih medsebojnih primerjavah je bila pomembna obrazilna prekrivnost med jeziki, čeprav bi bilo nujno upoštevati dejstvo, ali je obrazilna ekvivalenca vzpostavljena najprej na prednostnih oz. stilno nevtralnih oblikah v

¹⁸ Odstotki so zaokroženi na eno decimalko.

obeh oz. vseh primerjanih jezikih, npr.: v srbsčini je podrejena oblika na *-ka* (*библиотекар-ица* (*библиотекар-ка*)) obrazilno prekrivna z nevtralnima ali edinima feminativoma na *-ka* (*bibliotekarka*, *библиотекар-ка*) v slovenščini in makedonščini. Dejansko je prednostna in zato običajnejša oblika v srbsčini tista z obrazilom *-ica*. Podobno je npr. v slovenščini *policajka*: kot stilno zaznamovan feminativ je obrazilno identičen v vseh treh primerjanih jezikih, čeprav je stilno nevtralna oblika vendarle *policistka*.

Slednji primer odpira še naslednje vprašanje primerljivosti med primeri tipa, npr.: *čistilka* – *čistačica* – *чистач-ица* – *чистач-ка*. Res je v izhodišču vseh štirih jezikov glagol *čistiti*, toda tvorba vršilca dejanja je tvorjena v slovenščini z *-lec*, v preostalih jezikih pa na *-ač*. Različno moškospolsko obrazilo navadno morfonološko pogojuje tudi različno distribucijo ženskih obrazil, zato bi bilo pri nadaljnjih primerjavah smiselno izhajati le iz podstavno in obrazilno enako tvorjenih moškospolskih oblik v vseh jezikih, kot npr. *novinar*: *novinar-ka* – *novinar-ka* – *новинар-ка* – *новинар-ка*.

Tvorbeno aktivna pomenska skupina feminativov ob natančnem metodološkem premisleku odpira možnost primerjalnih raziskav ter s tem odkrivanje besedotvornih univerzalij in specifik v distribuciji obrazil ter morfotaktičnih zakonitostih take tvorbe v vseh slovanskih jezikih.

LITERATURA IN VIRI

Božo ĆORIĆ, 1982: *Mocioni sufiksi u srpskohrvatskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Monografije, knj. LIII.

Božo ĆORIĆ, 2008: *Tvorba imenica u srpskom jeziku: odabrane teme*. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.

Milena BURIĆ, 2021: Lingvistička opravdanost upotrebe moviranih feminina sa sufiksom *-kinja* kategorije nomina agentis et professionis. *Folia linguistica et litteraria – Časopis za nauku o jeziku i književnosti* 35, 197–214.

Hrvatski školski rječnik. <https://rjecnik.hr/> (30. 8. 2025).

Tjaša MARKEŽIČ, Irena STRAMLJIČ BREZNIK, 2020: Poklicni feminativi v slovarskih virih in v razpisih za delovna mesta. *Slavia Centralis* 13/2, 100–119.

Tjaša MARKEŽIČ, Irena STRAMLJIČ BREZNIK, 2020a: Feminativne tvorjenke in njihova obrazila od 16. stoletja do danes. *Jezikoslovni zapiski* 26/1, 43–58.

Tjaša MARKEŽIČ, Irena STRAMLJIČ BREZNIK, 2021: *Feminativi v slovenskem jeziku*. (Zora, 143). Maribor: Univerzitetna založba Univerze.

Lidija ARIZANKOVSKA, Elizabeta BANDILOVSKA, Snežana BELKOVSKA, Violeta JANUŠEVA, Elena JOVANOVA-GRUJOVSKA, Iskra PANOVSKA-DIMKOVA, Simon SAZDOV, Ljudmila SPASOV, 2024: *Pravopisno-nomativen rečnik na makedonskiot standarden jazik*. Tom I. Skopje.

Rečnik srpskog jezika. Matica srpska. <https://archive.org/details/recnik-srpskoga-jezika-2011/page/n5/mode/2up> (30. 8. 2025).

SSKJ 2. Portal Fran. Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=1&Query=%2A> (30. 8. 2025).

Standardna klasifikacija poklicev 2008 (SKP-08). <https://www.stat.si/SKP/Default.aspx?id=0>. (30. 8. 2025).

Irena STRAMLJIČ BREZNIK, Tjaša MARKEŽIČ, 2023: Primer obrazilne konkurenčnosti feminativov na *-ica* in *-ka* pri moškospolskih tvorjenkah na *-or* in *-ator*. *Južnoslovenski filolog* 79/1, 29–45.

Дигитален речник на македонскиот јазик. <http://drmj.eu/> (30. 8. 2025).

[Digitalen rečnik na makedonskiot јазик. <http://drmj.eu/> (30. 8. 2025).]

Рајна М. ДРАГИЋЕВИЋ, Милош В. УТВИЋ, 2019: Умножавање мовираних фемининума на *-(к)иња* у савременом српском језику. *Српски језик* XXIV, 187–200.

[Rajna M. DRAGIĆEVIĆ, Miloš V. UTVIĆ, 2019: Umnožavanje moviranih feminativa na *-(k)inja* u savremenom srpskom језiku. *Srbski језик* XXIV, 187–200.]

Симон САЗДОВ, 2017: Феминативите во македонскиот и во црногорскиот јазик. *LINGUA MONTENEGRINA časopis za јezikoslovna, književna i kulturna pitanja* X/2, 55–64.

[Simon SAZDOV, 2017: Feminativite vo makedonskiot i vo crnogorskiot јазик. *LINGUA MONTENEGRINA časopis za јezikoslovna, književna i kulturna pitanja* X/2, 55–64.]

Толковниот речник на македонскиот јазик. <https://makedonski.gov.mk> (30. 8. 2025).

[Tolkovniot rečnik na makedonskiot јазик. <https://makedonski.gov.mk> (30. 8. 2025).]

SUFFIX DISTRIBUTION IN OCCUPATIONAL FEMINATIVES WITH THE SAME BASE IN SELECTED SOUTH SLAVIC LANGUAGES

This paper presents a comparison of randomly selected samples of occupational feminatives in four South Slavic languages: Slovenian, Croatian, Serbian, and Macedonian. The starting point of the comparison was Slovenian, namely 104 randomly collected Slovenian feminatives, mostly referring to professional occupations. Equivalents of these feminatives, such with the same base, were sought for in relevant online dictionary resources for the other three languages. The suffix typical of each language was found in this material. In Slovenian, Serbian, and Macedonian, the most common suffix is *-(ar)ka*, while *-ica* is dominant in Croatian. The second most common suffix in the first three languages is *-ica*, while in Croatian, it is *-ka*. The third most common one in Slovenian and Croatian is *-inja*, while in Serbian it is *-kinja*. The form *-ička* was found only in Macedonian. The present study also includes a comparison of feminine formations between two languages, both in terms of their formations with the same base and in terms of the same suffix endings. The number of occupational feminatives with the same base in all four languages is 23, however, they can differ in the use of their suffix endings, depending on suffix distribution typical of each language.